

Studying and investigating the level of cultural and social participation of female citizens of North Khorasan

zahara reza por¹

Abstract

The main objective of this article is to study and investigate the level of cultural and social participation of female citizens of North Khora. The research method used in this study was a descriptive survey. The statistical population of the study was all female citizens in 2016 who resided within the geographical area of North Khorasan Province, of which 382 people were selected as the sample size for the research using a simple random cluster sampling method. To collect data, a valid and reliable researcher-made questionnaire (Cronbach's alpha correlation coefficient, 0.78) with a Likert scale was used, and inferential statistics, including T-Test and analysis of variance, along with appropriate follow-up tests, were used to analyze the research findings. The results of the study indicate that there is a significant difference between the level of cultural and social participation of female citizens by level of education (in favor of female citizens with higher levels of education) and by ethnicity (in favor of female citizens with the dominant ethnicity). The research findings also show that there is a significant difference between the level of cultural and social participation of female citizens based on marriage (in favor of single female citizens) and age (in favor of young and middle-aged female citizens) and having a job.

Keywords

Participation, Cultural Participation, Social Participation, North Khorasan

مطالعه و بررسی میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن خراسان شمالی

زهرا رضا پور^۲

چکیده

هدف اساسی مقاله حاضر، مطالعه و بررسی میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن خراسان شمالی می باشد. روش پژوهش مورد استفاده در این تحقیق پیمایشی-توصیفی بوده، جامعه آماری تحقیق کلیه شهروندان زن در سال ۱۳۹۵ که در محدوده جغرافیایی استان خراسان شمالی ساکن هستند بوده که از این میان ۳۸۲ نفر به عنوان حجم نمونه با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی - خوشه ای ساده برای کار تحقیق انتخاب شدند، جهت جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه ی محقق ساخته روا و پایا (ضریب همبستگی آلفای کرونباخ، ۰/۷۸) با مقیاس لیکرتی بکارگرفته شده و برای تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش از آماره های استنباطی، شامل محاسبات آماری T-Test و آنالیز واریانس به همراه آزمون های تعقیبی مناسب استفاده شده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است بین میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن با سطح تحصیلات (به نفع شهروندان زن با میزان تحصیلات بالاتر)، بر حسب متغیر قومیت (به نفع شهروندان زن با قومیت غالب) تفاوت معناداری دیده می شود. هم چنین یافته های تحقیق نشان می دهد بین میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن بر حسب تاهل (به نفع شهروندان زن مجرد) و متغیر سن (به نفع شهروندان زن جوان و میانسال) و داشتن شغل تفاوت معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی

مشارکت، مشارکت فرهنگی، مشارکت اجتماعی، خراسان شمالی

^۲ دکتری رشته مطالعات زنان و خانواده- دانشگاه تربیت مدرس تهران
Zrh.rezapour@gmail.com

مقدمه

مشارکت مقوله ای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی است که همواره با روند زندگی همراه بوده است، مشارکت بر این عقیده بنیادین استوار است که همه افراد حق دارند در مورد اموری که مربوط به خودشان است احساس مسئولیت نمایند؛ در باره آن فکر کنند؛ اندیشه خود را بدون ترس بیان کنند و بر تصمیم هایی که بر زندگی آنها اثر می گذارد؛ دخالت داشته باشند این تصمیم گیری ها می تواند مربوط به امور مختلفی از جمله؛ امور فرهنگی و اجتماعی باشد.

مشارکت از نظر لغوی بر وزن مفاعله یعنی شرکت دو جانبه افراد برای انجام امری است، همچنین شرکت کردن با هم و با هم شریک شدن نیز از جمله معنای است که برای آن در نظر گرفته شده است. مشارکت کلمه ای عربی بوده و از ریشه شرکه از باب مفاعله است. معادل فارسی آن همبازی و همراهی است. مشارکت به معانی دیگری از قبیل شریک شدن، همدست شدن در کاری، اجتماع حقوق مالکان متعدد در یک شی، تعبیر گردیده است. در فرهنگ دهخدا (۱۳۷۹) مشارکت کلمه ای ماخوذ از عربی است و معنای آن را شراکت و انبازی و حصه داری و بهره برداری می داند، در فرهنگ معین (۱۳۷۴) مشارکت را معادل شرکت دادن، انبازی کردن و همچنین تعیین سود و زیان دو یا چند تن که با سرمایه های معین در زمان های مشخص به بازرگانی پرداخته اند دانسته است. در فرهنگ فارسی عمید (۱۳۸۹) مشارکت را شریک شدن و شرکت کردن با هم معنا نموده است. در فرهنگ لاروس (۱۳۹۳) مشارکت را عمل مشارکت کردن و همچنین مشارکت کردن را نظامی می دانند که در آن کارکنان یک بنگاه در سود و احیانا مدیریت آن شریک می باشند.

از نظر بیرو نیز مشارکت نوعی فرآیند تعاملی چند سویه است و مشارکت کردن به معنای سهمی در چیزی یافتن و از آن سود بردن و یا در گروهی شرکت جستن و یا با آن همکاری داشتن است (بیرو^۳، ۲۵۷، ۱۳۷۰). برخی صاحب نظران مشارکت را به معنای شرکت فعالانه افراد در حیات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و به طور کلی تمامی ابعاد حیات دانسته و تمامی ابعاد زندگی را عرصه مشارکت دانسته اند (ساروخانی^۴، ۱۳۷۰، ۵۲۱). سازمان ملل^۴ (۱۹۹۰) آن را به عنوان ابزاری برای گسترش قلمرو و فرصت های حضور مردم در فرایند تصمیم گیری به نحوی که آنها را از فعالیت های رفاهی منتفع سازد، می داند.

راجرز و شومیکر^۵ معتقدند مشارکت یک درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیت های گروهی است که آنان را برمی انگیزد تا برای دستیابی به هدف های گروهی یکدیگر را یاری کنند (میرکزاده و دیگران^۶، ۱۳۸۹، ۱۵۰). کمپ مشارکت را به معنای تقسیم یک فعالیت می داند که مردم هر روز به واسطه ی زندگی خانوادگی، فعالیت های معیشتی و مسئولیت های اجتماعی، در آن شرکت می کنند (میرکزاده و دیگران^۶، ۱۳۸۹، ۱۵۰). مشارکت در تحقیق حاضر به معنای حضور زنان و شرکت آنان در عرصه اجتماعی و فرهنگی است.

مشارکت انواع و دسته بندی مختلفی دارد من جمله:

مشارکت بر اساس چگونگی مشارکت طلبی افراد و نحوه عضویت آنان: مشارکت طبیعی: این نوع مشارکت در گروه های اجتماعی طبیعی وجود دارد، منشاء و خاستگاه این نوع مشارکت در سنت های اجتماعی است، عضویت افراد در آن غیر ارادی است. کارکرد این مشارکت تقویت عادات، رسوم، سنت ها و در نتیجه بقای گروه های طبیعی است. این نوع مشارکت در گروه های خانوادگی خویشاوندی، همبازی و... وجود دارد، این نوع مشارکت در جوامع سنتی قوی است و نهاد های مربوط موجب تقویت رابطه فرد با خانواده، طایفه همسالان و جامعه محلی می شود، این نهادها در جریان جامعه پذیری هنجارهای موجود را به اعضای خود منتقل می کنند در این گروه ها هیچکس نمی تواند بی تفاوت و یا خنثی باشد، هر فرد متناسب با جنس و سن و شرایط دیگر، نقشی در گروه دارد و لذا فعالیت موثر فرد را موجب می گردد.

مشارکت ارادی: مشارکت ارادی فرایندی است که از طریق مشارکت کنندگان و بدون نفوذ یا دخالت عوامل دیگر، (بیرون از گروه ارادی) پدید آمده و سازمان می یابد، شرکت این فرد در گروه ارادی و آگاهانه است، کارکرد این نوع گروه ها ارضای نیازی است که از طریق گروه های دیگر تامین نمی شود.

مشارکت خود به خودی (خودانگیزه): این نوع مشارکت در گروه های خود به خودی وجود دارد تفاوت اساسی آن با گروه ارادی در سیال بودنش است. این نوع گروه ها و کارکردشان عمری کوتاه دارند و غالباً فاقد سازمان مشخص و آشکار هستند، این نوع گروه ها غالباً برای ارضای نیازهای روانی مشارکت کنندگان پدید می آیند.

مشارکت بر انگیزه: این نوع مشارکت با مقوله توسعه آمیخته شده و ابعاد گسترده ای یافته است. مشارکت بر انگیزه به عاملی بیرون از گروه مشارکت کننده بستگی دارد، مشارکت افراد این گروه ها تحت تاثیر انگیزش های مختلف است، کارکرد اساسی این نوع مشارکت انجام تغییرات احتمالی از طریق اشاعه رفتارها و شیوه هایی است که توسط متولیان توسعه تعیین می گردد.

مشارکت تحمیلی و اجباری: این نوع مشارکت محصول گروه های اجتماعی است که به رغم اراده اعضای آن تشکیل می شوند، در این نوع مشارکت نیز عامل بیرونی نقش اساسی و تعیین کننده دارد، جبر و اضطراب در عضویت، موجب می شود افراد ناگزیر از مشارکت باشند (دری نوگرایی، ۱۳۶۸، ۳۲)

مشارکت بر اساس موضوع:

مشارکت اجتماعی: فرایند سازمان یافته ای که افراد جامعه به صورت آگاهانه، داوطلبانه و جمعی با در نظر داشتن هدف های معین و مشخص که منجر به سهم شدن در منابع قدرت می گردد تعریف کرد. همچنین می توان گفت؛ مشارکت اجتماعی فرایندی است که از طریق آن شخصیت های انسانی شکل می گیرد و فرد برای زندگی گروهی آماده می شود (همان، ۳۵). نمود این مشارکت وجود نهادهای مشارکتی چون انجمنها، سازمانهای محلی و غیر دولتی هستند (ازکیا و غفاری ۱۳۸۰، ۱۶) مشارکت اجتماعی از انواع مهم مشارکت محسوب می شود. اگر چه تمام اشکال مشارکت دارای نوعی رابطه اجتماعی هستند و بحثی جامعه شناختی به شمار می آیند، اما عرصه هایی که به عمل متقابل افراد و گروه های اجتماعی با محیط پیرامونشان مربوط است موضوع مشارکت اجتماعی است.

مشارکت فرهنگی: مشارکت فرهنگی که با مشارکت سیاسی مرتبط است به نوعی از مشارکت گفته می شود که آحاد مختلف مردم را به مشارکت در تولید فرهنگ و ارتقای فرهنگ افراد فرا می خواند. تقویت هنر مردمی، تسهیل ارتباط فرهنگ-ها در جوامع چند فرهنگی، افزایش وفاق اجتماعی و فعالیت های تاریخی هنری از عرصه های مهم مشارکت فرهنگی است.

البته سایر انواع مشارکت ها مثل مشارکت اقتصادی، مشارکت سیاسی و ... در این دسته بندی جای دارد که جهت جلوگیری از اطاله کلام و عدم کاربرد در تحقیق مذکور از تعاریف آن صرف نظر می شود.

کارکرد و اهداف مشارکت که: هر چه مشارکت در جامعه فراگیرتر باشد، رفتار افراد در جامعه به هنجارتر، عقلانی تر و منطقی تر می شود (بابایی، ۱۳۷۶: ۲۴).

مشارکت بیگانگی اجتماعی را تقلیل می دهد و از ایجاد اثرات منفی روانی در مردم مانند بی اعتمادی، بی تفاوتی، تکروری و عدم وجود تعاون و تحرک و توجه به منافع شخصی، جلوگیری می کند، در مقابل، همبستگی ملی را تقویت می کند (فولادیان، ۱۳۷۸: ۴۰).

مشارکت، داوطلبانه گرایی را افزایش می دهد و به ارتباط نزدیک و صمیمانه بین مردم و نیروهای دولتی می انجامد (آزاد ارمکی، ۱۳۷۶: ۵۱).

مشارکت، به عنوان یکی از طرق تامین اصول احترام به شخصیت فردی و اجتماعی و حقوق انسانی افراد و احساس امید به زندگی را در مردم تقویت می کند. حاصل این امیدواری نیاز به رفاه بیشتر و سپس تامین آن را به وجود می آورد (فولادیان، ۱۳۸۷: ۴۱).

اندیشمند آلمانی کورت لوین^۶ نیز معتقد است که مشارکت از ایستادگی مردم در برابر دگرگونی، نوسازی نوآفرینی می کاهد و بر سازگاری آن ها می افزاید (سعیدی، ۱۳۸۲: ۱۱). در فضای مشارکتی، تعارض ها و ستیزها جای خود را به همکاری و تعاون می دهند. بنابراین:

-مشارکت احساس وابستگی و علاقمندی را تقویت می کند. تحقیقات نشان داده اند هرگاه انسان در پدید آوردن امری مشارکت کند، از آن پشتیبانی خواهد کرد.

-مشارکت کناره گیری و تفرد را از میان برمی دارد. مشارکت کسانی را که در حاشیه کارها ایستاده اند، به درون کوشش های گروهی می کشاند.

-مشارکت فرهنگ سکوت را می-شکند. مشارکت انسان را به گفتن وامی دارد و راه را برای پدیدار شدن سرمایه های فکری هموار می کند. و مشارکت می تواند رشد و توسعه را شتاب بخشیده و بهره وری را افزایش دهد (سعیدی ۱۳۸۲، ۱۴).

دنیای هزاره سوم، عرصه توسعه و تعالی همه جانبه ی جامعه از طریق مشارکت فعال و موثر افراد در فعالیت های مختلف فرهنگی- اجتماعی و ... می باشد. مشارکت هر چه بیشتر افراد در عرصه های مختلف، علاوه بر تغییر و بهبود نگرش آنان نسبت به جایگاه خود، سبب بروز توانمندی آنان خواهد شد. در این راستا تحقیقات زیادی صورت گرفته که به مشارکت و بررسی علل و عوامل موثر بر میزان آن پرداخته اند، من جمله: مطهری در خصوص نظر اسلام درباره ی اجتماعی بودن انسان می فرماید: از آیات کریمه قرآن استفاده می شود که اجتماعی بودن انسان در متن خلقت و آفرینش او پی ریزی شده است. در سوره مبارکه حجرات می فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ.» در این آیه ی کریمه، ضمن یک دستور اخلاقی، به فلسفه اجتماعی آفرینش خاص انسان اشاره می کند. به این بیان که انسان به گونه ای آفریده شده که به صورت گروه های مختلف ملی و قبیله ای (اجتماعی) درآمده است (مطهری ۱۳۶۴) با چنین تصویری از انسان، جامعه شناسان قائلند که او باید در اجتماع خویش نقش یا نقش هایی را ایفا نماید. این نقش آفرینی در جامعه مورد توجه خاص مکتب انسان ساز اسلام بوده است و این مکتب، انسان را موجودی دارای مسئولیت نسبت به دیگر ابنای بشر و جامعه معرفی می کند و از وظایف مسلمانان می داند. چنان که در حدیث قدسی آمده است: «کلکم راعٍ و کلکم مسؤولٌ عن رعیتة»^۷

در برخی از آیات دیگر نیز که بیشتر ناظر بر بعد اجتماعی زندگی انسان است و به نوعی مفهوم مشارکت، هم فکری جمعی از آن برداشت می شود. از جمله مولفه هایی که در قرآن کریم در رابطه با مشارکت اجتماعی به بحث گذاشته شده است، در قالب «کفل» است. «یکفل» به معنی سرپرست و ضامن است. چنانچه خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: در آن هنگام که قلم های خویش را (برای قرعه کشی) به آب می افکندند تا کدام یک کفالت و سرپرستی مریم را عهده دار شود^۸ آنچه از این آیه برداشت می شود تکافل و سرپرستی اجتماعی است؛ یعنی افراد جامعه همدیگر را سرپرستی کنند و با آنچه در اختیار دارند، به یکدیگر کمک و مساعدت نمایند و یا به گونه ای با هم اتفاق نظر و دارای یک تصمیم باشند؛ چه این تصمیم ایجابی باشد یا سلبی (ناصر علوان، ۱۳۷۳: ۲۶) آیه دوم سوره مائده نیز از جمله آیاتی است که مردم را به مشارکت دسته جمعی برای به وجود آوردن مصالح زندگی اجتماعی دستور می دهد: «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ...» و (همواره) در راه نیکی و پرهیزکاری با هم تعاون کنید و (هرگز) در راه گناه و تعدی همکاری ننمایید^۹ آنچه قابل توجه می باشد، این است که نقش آفرینی و مسوولیت پذیری افراد در جامعه تنها اختصاص به مردان ندارد. بلکه، زنان هم در این راستا سهم قابل توجهی در اجتماع دارند. جلالی کندی (۱۳۷۹) در همین زمینه مطالعه ای با عنوان مشارکت زنان از دیدگاه قرآن و حدیث انجام داده و بدین نتیجه رسیده است که قرآن و حدیث همواره انسان ها را دارای هویت واحدی می شمرد و تفاوتی بین مردمان در زبان، قبایل، جنسیت و.. مختلف برای مشارکت در امور مختلف اجتماع قائل نشده است.

نتایج مطالعه عفتی (۱۳۷۱) نشان می دهد پایگاه اقتصادی و تحصیلات در میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی موثر است.

^۷ غررالحکم، حکمت ۱۸۶۳

^۸ آل عمران: ۴۴

^۹ مائده: ۲

یافته های پژوهش میدانی علویان (۱۳۷۵) با عنوان میزان مشارکت و برخی از عوامل موثر بر آن در شهر زنجان نشان می دهد که بین میزان تحصیلات با سطح مشارکت رابطه ی معنی داری وجود دارد.

توسلی (۱۳۸۰) ارتباط میان میزان مشارکت اجتماعی با انحرافات اجتماعی در ایران را مورد مطالعه قرار داد و به این نتیجه رسید که احساس سرخوردگی و یا احساس انزوای اجتماعی می تواند نتیجه عدم مشارکت اجتماعی باشد.

یزدان پناه (۱۳۸۶) در تحقیقی با عنوان مشارکت اجتماعی شهروندان تهرانی بدین نتیجه رسید که وجود موانعی چون موانع خانوادگی، اقتصادی، اجتماعی و ارزیابی از این موانع از طرف افراد بر میزان مشارکت اجتماعی اثرگذار است.

نتایج تحقیق جمعه پور و خاکساری (۱۳۸۸) با عنوان شناسایی شاخص های مشارکت جوانان در فعالیت های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی حاکی از آن است که بین ویژگی های فردی مانند سن، سطح تحصیلات و وضعیت شغلی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، شرایط محیط اجتماعی، نگرش ها و انگیزه ها، وجود نهاد و سازمان های جمعی و میزان دسترسی به امکانات ارتباطی با مشارکت رابطه ی معناداری وجود دارد.

نوروزی و بختیاری (۱۳۸۸)، در پژوهش مشارکت اجتماعی و عوامل اجتماعی موثر بر آن به این نتیجه رسیدند که متغیرهای سن، جنسیت، طبقه اجتماعی، ساختار خانواده، تعلیم و تربیت بر میزان مشارکت تاثیر مثبت دارند.

نتایج پژوهش بررسی عوامل موثر بر مشارکت اجتماعی و فرهنگی دختران آوریده و علمی (۱۳۸۹) حاکی از آن است که احساس تعلق اجتماعی و مشکلات اقتصادی بر مشارکت در تشکلهای و نهادهای اجتماعی و فرهنگی موثر است. نتیجه پژوهش کردی (۱۳۷۹)، نشان داد افراد نگرش مثبتی به امر مشارکت اجتماعی دارند و بین متغیر تحصیلات و شغل با مشارکت رابطه ی معنادار وجود داشته و بین تاهل و میزان مشارکت، رابطه ی معناداری یافت نشده است.

باقری بنجار و رحیمی (۱۳۹۱) در تحقیق خود با عنوان بررسی رابطه میزان احساس تعلق اجتماعی شهروندان با میزان مشارکت اجتماعی، فرهنگی و سیاسی آنان بدین نتیجه رسیدند که شهروندان در بعد فرهنگی، مشارکت فعالانه تری نسبت به بعد اجتماعی آن دارند و اینکه نوع شغل افراد بر مشارکت آنان موثر بوده است.

هیلز و مک لئود^{۱۰} (۱۹۹۹)، با همکارانشان در بررسی خود با عنوان تاثیر شبکه های مجادلات سیاسی بر مشارکت در عرصه عمومی بدین نتیجه رسیدند که میان متغیرهای سن، تحصیلات و درآمد با مشارکت هیچ گونه رابطه ای وجود نداشته است.

برتون^{۱۱} (۱۹۹۷)، معتقد است که در میان عوامل موثر بر مشارکت اجتماعی، دو عامل به طور خاص ارزش مند است؛ ویژگی های شخصی و فرصت های ساختاری. مقداری از مشارکت به وسیله ی عواملی چون سطح سواد، طبقه ی اجتماعی فرد، علائق مذهبی و انگیزه های شخصی تبیین می شود و فرصت مشارکت نیز، به دلیل آن که برای افراد متعلق به گروه های مختلف متفاوت است، میزان مشارکت را تعیین می کند (برتون، ۱۹۹۷: ۶).

هندرسون^{۱۲} (۲۰۰۴)، در مطالعه‌ی حدود مشارکت فرهنگی می‌گوید اختلاف در انتظارات و تعلق اجتماعی برای مشارکت فعال مشکل است و دلیلش در تفاوت فرهنگ‌ها است. و پژوهش‌های دیگری که انجام شده. حال توجه به این نکته ضروری است که ما در ایران با گروه‌های قومی و مناطق مختلف جغرافیایی - فرهنگی روبرو هستیم که گروه‌های فرعی جامعه بزرگتر به شمار آمده (حاجیانی، ۱۳۸۰: ۱۳۷) و از ویژگی‌های خاصی برخوردار بوده و بطور اساسی با مناطق داخل کشور تفاوت‌هایی اساسی دارند. یکی از این گروه‌ها، مناطق کم برخوردار و ساکنین آن به ویژه زنان هستند، که اهمیت ویژه‌ای را در فرآیند برنامه‌ریزی می‌طلبند، بر اساس آمارهای رسمی بیش از نیمی از جمعیت ایران و همچنین خراسان شمالی را زنان تشکیل می‌دهند. مشارکت موثر و سازمان یافته زنان در جامعه بدان جهت از ارزش و اعتبار برخوردار است که زمینه را برای ایجاد توسعه پایدار مهیا می‌سازد. لذا در صورت غفلت از این نیروی بالقوه شاهد مشکلات اجتماعی-فرهنگی عمده‌ای در بین این مناطق و به تبع در سایر مناطق خواهیم بود. لذا در تحقیق حاضر بنا داریم به بررسی مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن استان خراسان شمالی پرداخته و به سوالات کلی زیر پاسخ دهیم: میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی و رفتارهای فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن به چه میزان است؟ کدام متغیرها بر میزان مشارکت و رفتارهای فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن موثر است؟ بی‌تردید بررسی و تجزیه و تحلیل رابطه و سوالات مذکور در جریان این تحقیق می‌تواند زمینه‌ساز برنامه‌ریزی‌هایی در جهت آسیب‌شناسی و ارتقاء سطح مشارکت زنان در استان خراسان شمالی گردد.

چارچوب نظری

به منظور بررسی میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن، در این تحقیق از تلفیق چند دیدگاه نظری، استفاده شده است. در تعریف منابع آمده است: هر نوع دارایی متعلق به فرد یا گروه که می‌تواند به دیگران عرضه شده و برای رفع نیازهای آنها سودمند بوده یا وسیله‌ای برای رسیدن آنها به اهدافشان باشد (قندهاری، ۱۳۸۲، ۷۳). اولسون و کرامول^{۱۳} نیز معتقدند: «ایده‌ی اصلی نظریه این است که یک فرد منابع و امکاناتی در اختیار دارد که برای رسیدن به اهداف، نیازها، خواسته‌ها، تمایلات و علایقش ضروری است» (آبوت و والاس، ۱۳۸۰، ۱۳۰). لذا می‌توان گفت اساس نظریه منابع در خصوص بحث مشارکت در جامعه بر حسب منابعی همچون تحصیلات، سن، شغل و پایگاه خانواده و... است که فرد دارای آن است و بنابراین میزان مشارکت و حضور فعال وی در سطح جامعه را تعیین می‌کند و هر چه با اهمیت‌ترین و بیشترین منابع در اختیار فرد باشد، وی از امکان بیشتری برای مشارکت برخوردار است.

طبق نظر آلموند و پاول^{۱۴}، فعالیت‌های مشارکت‌جویانه آن دسته از فعالیت‌هایی هستند که شهروند معمولی می‌کوشد از طریق آنها بر روی سیاست‌گذاری‌ها اعمال نفوذ کند، از این منظر مشارکت زمینه‌ساز بهبود فرآیند توسعه است. وی همچنین معتقد است وجود قومیت‌های متعدد در جامعه با تفاوت در ویژگی‌ها و ساخت‌های فرهنگی، اعتقادات، نوع فعالیت اقتصادی و... باعث می‌شود که مشارکت در این جامعه مورد توجه قرار گیرد (به نقل از عقیلی و باستی، ۱۳۸۹:

^{۱۲} Henderson

^{۱۳} Olson and Cramwell

^{۱۴} Almond & Pau

۱۳۷-۱۳۶). آلموندو پاول ضمن تاکید بر تحصیلات، درآمد و رتبه شغلی افراد در تعیین پایگاه اقتصادی و اجتماعی افراد معتقدند که شهروندان تحصیلکرده، ثروتمند و بهره مند از مهارت های حرفه ای بالاتر احتمال بیشتری دارد که واجد ایستارهای مشارکت جویانه باشند. منابع و مهارت هایی که این گونه افراد در زندگی خصوصی خود به دست می آورند. در مواردی که وظیفه یا ضرورت حکم کند، می تواند این شهروندان را به سهولت به مشارکت سیاسی بکشاند(آلموند و پاول، ۱۳۸۰: ۱۳۸).

هلی ۱۵ (۱۹۹۷) مشارکت اجتماعی افراد را با چند دسته از عوامل تبیین می کند:

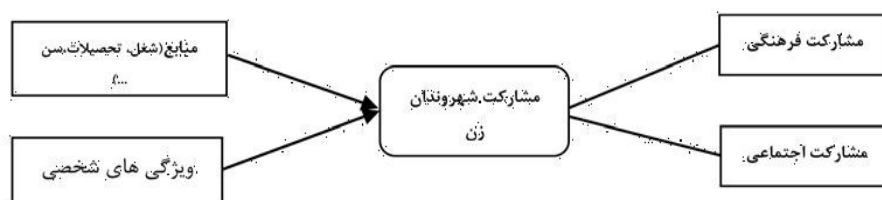
۱- عوامل مرتبط با ویژگی های فردی، مانند پایگاه اجتماعی- اقتصادی فرد در جامعه، که باعث می شود وی هر فعالیت اجتماعی یا به طور عادی هر راه برد شخصی را که باعث پیشرفت نسبت به والدین، امید به اشتغال، آموزش و امید به آینده می شود مفید تلقی کند؛

۲- سطح تحصیلات؛ ۳- گروه سنی؛

۴- جنسیت و سوگیری جنسی:

۵- زمینه خانوادگی، شامل محل اقامت، میزان مشارکت والدین، وضعیت تاهل و محیط اجتماعی شدن. او هم چنین در مورد محرک های اجتماعی، به عواملی چون تنوع فرهنگی گروه هایی که با جامعه هم کاری می کنند، پیکار با تبعیض، وسعت گروه های مرجع در ساختارهای اجتماعی، خط مشی های حمایت کننده و برنامه هایی برای فعالیت موسسه های قومی اشاره می کند، به عقیده ی او، به دلیل آن که این فرصت ها برای وابستگی و فعالیت هایی مانند هم یاری چندجانبه و کارهای داوطلبانه تعیین کننده است، می تواند خط مشی هایی را برای فعالیت های اجتماعی محلی و مخصوصا محلی و مخصوصا افراد جوان فراهم کند(هلی: ۱۹۹۷: ۵-۶).

مدل تحقیق

تصویر ۱- مدل نظری تحقیق

اهداف تحقیق

هدف کلی این پژوهش، مطالعه و بررسی میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن خراسان شمالی در سال ۹۵ می باشد، اهداف جزئی پژوهش شامل تعیین میزان رفتارهای فرهنگی، تبیین میزان مشارکت فرهنگی، تعیین میزان رفتارهای اجتماعی، تبیین میزان مشارکت فرهنگی، تعیین میزان علاقمندی برای مشارکت اجتماعی، تعیین میزان مشارکت اجتماعی و فرهنگی شهروندان زن خراسان شمالی بر حسب (میزان تحصیلات، سن، وضعیت تاهل، وضعیت اشتغال، قومیت، سطح سواد خانوادگی و...) می باشد.

اصطلاحات تحقیق

تعاریف عملیاتی اصطلاحات اصلی تحقیق به شرح زیر هستند:

شهروندان زن خراسان شمالی: گروهی از زنان شهروند در محدوده استان هستند با مراجعه به آخرین سرشماری (۱۳۹۵) تعداد ۸۶۳۰۹۲ نفر بودند.

مشارکت فرهنگی: منظور فعالیت داوطلبانه افراد و گروهها در امور مختلف فرهنگی جامعه چون گفت و گوی خانوادگی درباره مسائل به اجتماعی، پرکردن اوقات فراغت با ورزش و تفریحات سالم، مطالعه مجلات و روزنامه های مختلف، استفاده از اینترنت و شبکه های مجازی، تماشای برنامه های صدا و سیما جمهوری ا.ا، شرکت در جلسات مذهبی- فرهنگی، گوش دادن به برنامه های رادیو، تماشای برنامه های شبکه استانی، مطالعه ی کتاب، شرکت در کلاس های فرهنگی-هنری.

مشارکت اجتماعی: رشته ای از فعالیت های گوناگون که از طریق آن جماعت یا گروهی آزادانه به هم می پیوندند و آن فعالیت ها را به اجرا در می آورند. همچون همکاری با همسایگان در برگزاری مراسم مختلف، شرکت در کمک به ساخت مسجد، پیگیری امور محله (بهداشت محل، آسفالت)، شرکت، کمک و مراقبت از ایتم، تهیه جهیزیه و کمک به ازدواج افراد نیازمند، شرکت در برنامه های بسیج، شرکت در هیات و روضه ها، شرکت در انجمن های اولیا و مربیان، شرکت در مراسم فامیلی، میزان علاقه مندی به شرکت در فعالیت های اجتماعی.

روش تحقیق، ابزار، جامعه، نمونه و روش های آماری تحقیق

با توجه به موضوع تحقیق که مطالعه و بررسی مشارکت شهروندان زن خراسان شمالی از نظر مشارکت فرهنگی و اجتماعی در سال ۱۳۹۵ می باشد از روش پیمایشی-توصیفی استفاده شده، جامعه آماری تحقیق کلیه شهروندان زن در سال ۱۳۹۵ که در محدوده جغرافیایی استان خراسان شمالی ساکن هستند و تعداد ۴۲۹۴۵۹ هزار نفر زن (بر حسب سرشماری-عمومی نفوس و مسکن، نتایج-سرشماری ۱۳۹۵) می باشند که با توجه به روش پژوهش، با استفاده از جدول نمونه گیری مورگان حجم نمونه ۳۸۲ نفر تعیین گردید و نمونه گیری از روش نمونه گیری تصادفی -خوشه ای ساده استفاده گردید.

برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه ی محقق ساخته روا و پایا (ضریب همبستگی آلفای کرونباخ، ۰/۷۸) با مقیاس لیکرتی و برای تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش از آماره های استنباطی شامل محاسبات آماری T-Test و آنالیز واریانس به همراه آزمون های تعقیبی مناسب استفاده شد.

توصیف یافته های تحقیق

در این تحقیق توصیف خصوصیات جامعه ی مورد نظر بر حسب وضعیت تاهل، سن، تحصیل تعداد افرادی که در یک خانه با هم زندگی می کنند، تعداد اعضای خانواده دارای تحصیلات بالاتر دیپلم، شغل و قومیت انجام شده، در جداول زیر به توصیف یافته های تحقیق در ابعاد رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی، رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن ساکن در استان خراسان شمالی از طریق جمع بندی پاسخ های آنان به پرسش های تحقیق ارائه شده است. در جدول ۱، رفتارهای فرهنگی و ابعاد مشارکت فرهنگی شهروندان زن استان نشان داده شده است.

خیلی کم		کم		زیاد		خیلی زیاد		میزان استفاده از موارد زیر در طول هفته
درصد فراوانی	تعداد	درصد فراوانی	تعداد	درصد فراوانی	تعداد	درصد فراوانی	تعداد	
۷۶/۷	۲۷۸	۲۰/۷	۷۹	۶/۳	۲۴	۰/۳	۱	گفت و گویی، خانوادگی، درباره مسائل به اجتماعی
۶۵/۶	۲۵۰	۲۶/۴	۱۰۱	۶/۳	۲۴	۱/۸	۷	بزرگ کردن اوقات فراغت با ورزش و تفریحات سالم
۶۰/۵	۲۳۱	۳۴/۵	۱۳۲	۳/۷	۱۴	۱/۳	۵	مطالعه مجلات و روزنامه های مختلف
۱/۳	۹	۳۰/۴	۱۱۶	۱۱/۸	۴۵	۵۶/۵	۲۱۶	استفاده از اینترنت و شبکه های مجازی
۲۵/۱	۹۶	۳۶/۳	۱۳۹	۸/۴	۳۲	۳۰/۱	۱۱۵	تماشای برنامه های صدا و سیما جمهوری اسلامی
۸۱/۴	۳۱۱	۱۲/۶	۴۸	۳/۹	۱۵	۲/۱	۸	شرکت در جلسات مذهبی - فرهنگی
۸۰/۷	۳۰۸	۱۷/۴	۶۶	۱/۶	۶	۰/۵	۴	گوش دادن به برنامه های رادیو
۴۱/۹	۱۶۰	۳۰/۶	۱۱۲	۱۷/۸	۶۸	۹/۷	۳۷	تماشای برنامه های شبکه استانی
۹۵/۲	۳۴۴	۳/۷	۱۴	۰/۸	۳	۰/۳	۱	مطالعه ی کتاب
۷۵/۷	۲۸۹	۱۷/۸	۶۸	۵/۷	۲۲	۰/۸	۳	شرکت در کلاس های فرهنگی - هنری

جدول ۱: جمع بندی میزان مشارکت فرهنگی شهروندان زن خراسان شمالی

جدول مذکور (جدول ۱) نشان می دهد کمترین رفتار فرهنگی شهروندان زن استان خراسان شمالی در سال ۱۳۹۵ که به مقدار خیلی زیاد تا زیاد از خود نشان می دهند و در آن مشارکت دارند، مطالعه ی کتاب به میزان حداکثر ۱/۲٪ و بیشترین رفتار فرهنگی استفاده از اینترنت و شبکه های مجازی و تماشای برنامه های مختلف سیمای جمهوری اسلامی ایران با فراوانی ۵۳/۴٪ است. که با توجه به سطح معنی داری ۶۰٪ رفتار نشان داده شده از سطح آماری قابل قبولی برخوردار نمی باشد.

جدول ۲، رفتارهای اجتماعی و ابعاد مشارکت اجتماعی (۱۰گویه) شهروندان زن استان نشان داده شده است.

خیلی کم		کم		زیاد		خیلی زیاد		فراوانی
درصدفراوانی	تعداد	درصدفراوانی	تعداد	درصدفراوانی	تعداد	درصدفراوانی	تعداد	هر یک از کارهای زیر را چقدر انجام می دهید
۳۱/۴	۱۱۹	۳۷/۴	۱۴۴	۲۰/۷	۷۹	۱۰/۷	۴۱	همکاری با همسایگان در برگزاری مراسم مختلف
۴۱/۵	۱۵۷	۴۶/۷	۱۷۸	۱۱	۴۱	۱/۶	۶	شرکت در کمک به ساخت مسجد
۱۷/۳	۶۶	۵۶/۳	۲۱۵	۲۴/۸	۹۵	۱/۶	۶	پیگیری امور محله (بهداشت محل، آسفالت)
۶۹/۴	۲۶۵	۱۶/۷	۶۴	۷/۶	۲۹	۶/۳	۲۴	شرکت، کمک و مراقبت از ایتم
۵۹/۷	۲۲۸	۳۸/۵	۱۴۷	۱/۶	۶	۰/۳	۱/۳	تهیه جهیزیه و کمک به ازدواج افراد نیازمند
۵۶/۸	۲۰۷	۳۸/۳	۱۴۶	۴/۷	۱۸	۰/۳	۱	شرکت در برنامه های بسیج
۵۶/۳	۲۱۵	۳۱/۵	۸۲	۱۳/۹	۵۲	۸/۴	۳۲	شرکت در هیات و روضه ها
۵۳/۷	۲۰۵	۲۷/۸	۱۰۶	۱۳/۶	۵۲	۴/۹	۱۹	شرکت در انجمن های اولیا و مربیان
۱۶/۲	۶۲	۱۶/۵	۶۳	۲۸/۱	۱۰۷	۳۹/۲	۱۵۰	شرکت در مراسم فامیلی
۴۱	۱۵۷	۰/۳	۱	۳۰/۴	۱۱۶	۲۸/۳	۱۰۸	میزان علاقه مندی به شرکت در فعالیت های اجتماعی

جدول ۲: جمع بندی میزان مشارکت اجتماعی شهروندان زن خراسان شمالی

جدول ۲ نشان می دهد کمترین رفتار اجتماعی شهروندان زن که در آن شرکت دارند تهیه جهیزیه و کمک به ازدواج افراد نیازمند به میزان حداکثر ۱/۹٪ و شرکت در برنامه های بسیج به میزان حداکثر ۵٪ و بیشترین رفتار اجتماعی که به مقدار خیلی زیاد تا زیاد در آن مشارکت دارند، شرکت در مراسم فامیلی با فراوانی ۶۷/۳٪ است. این جدول همچنین نشان می

دهد که ۷/۵۸٪ از شهروندان زن استان به میزان خیلی زیاد تا زیاد علاقمند هستند که در فعالیت های اجتماعی جامعه شرکت نمایند.

جدول ۳، یافته های تحقیق در رابطه با میزان رفتارهای فرهنگی شهروندان زن استان را نشان می دهد

خیلی کم		کم		زیاد		خیلی زیاد		میزان مشارکت تعداد- درصد فراوانی
درصدفراوانی	تعداد	درصدفراوانی	تعداد	درصدفراوانی	تعداد	درصدفراوانی	تعداد	
۶۰/۰	۲۲۹۲	۲۳/۱	۸۸۰	۶/۶	۲۵۳	۱۰/۳	۳۹۵	جمع بندی رفتارهای فرهنگی

جدول ۳. میزان رفتارهای فرهنگی شهروندان زن استان خراسان شمالی

جدول فوق نشان می دهد شهروندان زن استان خراسان شمالی، تنها حدود ۹/۱۷٪ از رفتارهای فرهنگی را به میزان خیلی زیاد تا زیاد از خود نشان داده، مطالعه ی کتاب کمترین میزان رفتار فرهنگی و استفاده از اینترنت و شبکه های مجازی و تماشای برنامه های سیمای جمهوری اسلامی ایران بیشترین رفتارهای فرهنگی است که شهروندان زن استان را نشان داده اند.

جدول ۴، یافته های تحقیق در رابطه با میزان مشارکت فرهنگی شهروندان زن را نشان می دهد.

105

کم-خیلی کم		خیلی زیاد-زیاد		میزان مشارکت تعداد- درصد فراوانی
درصدفراوانی	تعداد	درصدفراوانی	تعداد	
۸۳	۳۱۷۲	۱۷	۶۴۸	مشارکت فرهنگی

جدول ۴. جمع بندی میزان مشارکت فرهنگی شهروندان زن استان خراسان شمالی

این جدول نشان می دهد میزان رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی شهروندان زن استان که به مقدار خیلی زیاد تا زیاد در آن مشارکت داشته اند، تنها ۱۷٪ می باشد که با توجه به سطح آماری ۶۰٪، سطح مشارکت فرهنگی نشان داده شده توسط شهروندان زن از سطح آماری قابل قبولی برخوردار نمی باشد که این یافته با پژوهش باقری بنجار و رحیمی (۱۳۹۱) مطابقت ندارد.

جدول ۵، یافته های تحقیق در رابطه با میزان رفتارهای اجتماعی شهروندان زن استان را نشان می دهد

خیلی کم		کم		زیاد		خیلی زیاد		میزان مشارکت تعداد- درصد فراوانی
درصدفراوانی	تعداد	درصدفراوانی	تعداد	درصدفراوانی	تعداد	درصدفراوانی	تعداد	
۴۴/۳	۱۶۹۱	۳۰	۱۱۴۵	۱۵/۶	۵۹۶	۱۰/۱	۳۸۸	جمع بندی رفتارهای اجتماعی

جدول ۵. میزان رفتارهای اجتماعی شهروندان زن استان خراسان شمالی

جدول نشان می دهد که شهروندان زن، تنها حدود ۲۵/۷٪ از رفتارهای اجتماعی (تعداد ۹ گویه) را به میزان خیلی زیاد تا زیاد نشان می دهند. فراوانی رفتارهای اجتماعی شامل زیارت مزار شهدا و شرکت در برنامه های فرهنگی مسجد کمترین و شرکت در مراسم فامیلی، فراوان ترین رفتار اجتماعی است که شهروندان زن به نمایش می گذارند.

جدول ۶، یافته های تحقیق در رابطه با میزان مشارکت فرهنگی شهروندان زن را نشان می دهد.

کم-خیلی کم		خیلی زیاد-زیاد		میزان مشارکت تعداد- درصد فراوانی
درصد فراوانی	تعداد	درصد فراوانی	تعداد	
۷۴/۲	۲۸۳۶	۲۵/۸	۹۸۴	مشارکت اجتماعی

جدول ۶. جمع بندی میزان مشارکت اجتماعی شهروندان زن استان خراسان شمالی

جدول فوق نشان می دهد میزان رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن استان که به مقدار خیلی زیاد تا زیاد در آن مشارکت داشته اند، تنها حدود ۲۵/۸٪ می باشد که از سطح آماری قابل قبولی برخوردار نبوده است. ، حدود ۵۸/۷٪ از شهروندان زن استان خیلی زیاد تا زیاد علاقمند هستند که در فعالیت های مختلف اجتماعی جامعه شرکت کنند. با نتایج کردی؛ ۱۳۷۹، جمعه پور و خاکساری؛ ۱۳۸۸، برتون؛ ۱۹۹۷، باقری بنجار و رحیمی؛ ۱۳۹۱ در خصوص مشارکت اجتماعی که افراد نگرش مثبت به مشارکت دارند مطابقت دارد.

یکی از عوامل موثر در میزان سطح مشارکت شهروندان زن در ابعاد مختلف اجتماعی و فرهنگی، سطح تحصیلات خانواده و تعداد اعضای تحصیل کرده ی خانواده آنهاست که بر رفتارها و مشارکت های فرهنگی و اجتماعی اعضای جامعه مورد مطالعه تاثیر گذاشته، در جدول زیر (۷) توصیف استنباطی یافته های پژوهش بین ابعاد رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی، رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن ساکن در خراسان شمالی بر حسب متغیر پژوهشی تعداد اعضای تحصیل کرده ی خانواده در سه گروه (هیچ کس تا کمتر از ۲ نفر، ۲ تا ۴ نفر، از ۴ نفر بیشتر) از طریق جمع بندی پاسخ های آنان به پرسش های تحقیق و نتایج محاسبه آنالیز واریانس برای تعیین معناداری آماری تفاوت مشاهده شده بین میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن استان با متغیر تعداد اعضای تحصیل کرده ی خانواده، ارائه شده است.

نتیجه ی تحلیل	مقدار sig	آماره استنباطی موضوع مشارکت
در سه گروه جمعیتی تفاوت معناداری وجود ندارند	۰/۷۴۵	مشارکت فرهنگی
تفاوت معنادار به نفع شهروندان زن با تعداد اعضای خانواده بیشتر با مدرک تحصیلی بالاتر	۰/۰۴۳	مشارکت اجتماعی

جدول ۷، مقایسه ی میزان مشارکت شهروندان زن خراسان شمالی بر حسب تعداد اعضای تحصیل کرده خانواده نتایج محاسبات آمارهای استنباطی (جدول ۷) نشان می دهد بین ابعاد رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی بر حسب متغیر پژوهشی تعداد اعضای تحصیل کرده ی خانواده آنان در سه گروه جمعیتی تفاوت معنی داری وجود ندارد. نتایج پژوهش همچنین نشان می دهد که رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن بر حسب متغیر پژوهشی بر حسب تعداد اعضای تحصیل کرده ی خانواده ی آنان، تفاوت معنادار به نفع شهروندان زن با تعداد اعضای خانواده بیشتر با مدرک تحصیلی بالاتر دیده می شود.

یکی از عوامل موثر در میزان سطح مشارکت در ابعاد مختلف اجتماعی و فرهنگی قومیت و فرهنگ قومی و ساختار اجتماعی اقوام جامعه مورد مطالعه است که بر ویژگی های فرهنگی و اجتماعی و در نتیجه بر رفتارها و مشارکت های فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن مورد مطالعه تاثیر می گذارد. در استان خراسان شمالی نیز که چند قومیت (کرد، ترک، فارس، ترکمن و بلوچ) زندگی می کنند و سه قومیت کرد، ترک و فارس به ترتیب بیشترین جمعیت را دارا می باشند. در جدول زیر (جدول ۸) توصیف استنباطی یافته های پژوهش بین ابعاد رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی، رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن استان خراسان شمالی بر حسب متغیر قومیت از طریق جمع بندی پاسخ های آنان به پرسش های تحقیق و نتایج محاسبات آنالیز واریانس برای تعیین معناداری آماری تفاوت مشاهده شده بین میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن استان با متغیر قومیت، ارائه شده است.

نتیجه ی تحلیل	مقدار sig	آماره استنباطی موضوع مشارکت
تفاوت معنادار به نفع شهروندان زن با قومیت غالب	۰/۰۲۹	مشارکت فرهنگی
تفاوت معنادار به نفع شهروندان زن با قومیت غالب	۰/۰۴۳	مشارکت اجتماعی

جدول ۸، مقایسه ی میزان مشارکت شهروندان زن خراسان شمالی بر حسب قومیت

نتایج محاسبات آماره ی استنباطی در این جدول (جدول ۸) نشان می دهد بین ابعاد رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی بر حسب متغیر پژوهشی قومیت آنان تفاوت معناداری به نفع شهروندان زن با قومیت غالب دیده می شود. نتایج پژوهش همچنین نشان می دهد بین رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی در محدوده استان بر حسب متغیر پژوهشی قومیت آنان، تفاوت معناداری وجود دارد. این تفاوت به نفع شهروندان زن با قومیت غالب می باشد. یافته های این پژوهش با

نتایج مطالعه ی جلالی کند ری؛ ۱۳۷۹ مطابقت ندارد و با تحقیق جمعه پور و خاکساری؛ ۱۳۸۸ و برتون؛ ۱۹۹۹، آلسون و کرامول (به نقل از آبوت و والاس: ۱۳۸۰) مطابقت دارد.

در رابطه با معناداری بین میزان مشارکت اجتماعی و فرهنگی شهروندان زن ساکن در استان بر حسب ویژگی های شخصی هم چون میزان تحصیلات، سن، وضعیت تاهل و وضعیت اشتغال رسمی، یکی از عوامل موثر در میزان مشارکت شهروندان زن در میزان فراوانی رفتارها و سطح مشارکت اجتماعی و فرهنگی جامعه ی مورد مطالعه، وضعیت تاهل شهروندان زن بوده، در جدول زیر (جدول ۹) خلاصه ی نتایج محاسبه ی T-Test برای تعیین معناداری آماری تفاوت مشاهده شده بین میزان رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی و رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن ساکن در استان بر حسب متغیر وضعیت تاهل در دو گروه متاهل و مجرد از طریق جمع بندی پاسخ های آنان به پرسش های تحقیق ارائه شده است.

نتیجه ی تحلیل	مقدار sig	آماره استنباطی موضوع مشارکت
تفاوت معنادار به نفع شهروندان زن مجرد	۰/۰۰	مشارکت فرهنگی
تفاوت معناداری وجود ندارد	۰/۳۶۸	مشارکت اجتماعی

جدول ۹، مقایسه ی میزان مشارکت شهروندان زن خراسان شمالی بر حسب تاهل

نتایج محاسبات آماره ی استنباطی در این جدول (جدول ۹) نشان می دهد بین ابعاد رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی آنان تفاوت معناداری به نفع شهروندان زن مجرد دیده می شود.

نتایج تحقیق هم چنین نشان می دهند که بین رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن استان بر حسب متغیر پژوهشی وضعیت تاهل در دو گروه متاهل و مجرد، تفاوت معناداری وجود ندارد. یافته های این پژوهش با نتایج پژوهش کردی؛ ۱۳۷۹ که نشان می دهد مجرد بودن، بر میزان نگرش زنان نسبت به مشارکت اجتماعی تاثیر اندک دارد مطابقت می نماید.

یکی از عوامل موثر در میزان مشارکت شهروندان زن در ابعاد مختلف اجتماعی و فرهنگی محدوده

ا سنی جامعه ی مورد مطالعه بوده، در جدول زیر (جدول ۱۰) توصیف استنباطی یافته های پژوهش بین ابعاد رفتارهای فرهنگی و مشارکت و رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن در استان بر حسب متغیر سن از طریق جمع بندی پاسخ های آنان به پرسش های تحقیق و نتایج محاسبه

ا آنالیز واریانس برای تعیین معناداری آماری تفاوت مشاهده شده بین میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن استان با متغیر سن، ارائه شده است.

موضوع مشارکت	آماره استنباطی	مقدار sig	نتیجه ی تحلیل
مشارکت فرهنگی		۰/۰۷۱	در پنج گروه سنی، تفاوت معناداری وجود ندارد
مشارکت اجتماعی		۰/۰۰۰	تفاوت معنادار به نفع گروه های میان سال جامعه

جدول ۱۰، مقایسه ی میزان مشارکت شهروندان زن خراسان شمالی بر حسب سن

نتایج محاسبات آماره ی استنباطی در این جدول (جدول ۱۰) نشان می دهد بین ابعاد فرهنگی و مشارکت فرهنگی شهروندان زن استان بر حسب متغیر پژوهشی سن آنان تفاوت معناداری در پنج گروه سنی دیده نمی شود. نتایج پژوهش همچنین نشان می دهد که بین رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن ساکن در استان بر حسب متغیر پژوهشی سن پرسش شوندگان در دو گروه سنی کمتر از ۲۶ سال و بیشتر از ۲۶ سال، تفاوت معناداری وجود دارد. این تفاوت به نفع گروه سنی کمتر از ۲۰ سال می باشد. در تحقیقات نوروزی و بختیاری؛ ۱۳۸۸ و جمعه پور و خاکساری؛ ۱۳۸۸، هیلز؛ ۱۹۹۹ نیز بین سن و میزان مشارکت رابطه ی معناداری وجود دارد.

109

یکی از عوامل موثر در میزان مشارکت افراد در ابعاد مختلف اجتماعی و فرهنگی میزان تحصیلات و سطح سواد فردی شهروندان زن است که بر رفتارها و مشارکت های فرهنگی اجتماعی آنان تاثیر گذاشته، در جدول زیر (جدول ۱۱) توصیف استنباطی یافته های پژوهش بین ابعاد رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی و رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن بر حسب متغیر پژوهشی میزان تحصیلات از طریق جمع بندی پاسخ های آنان به پرسش های تحقیق و نتایج محاسبه ی خی دو برای تعیین معناداری آماری تفاوت مشاهده شده بین میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان زن با متغیر میزان تحصیلات ارائه شده است.

موضوع مشارکت	آماره استنباطی	مقدار sig	نتیجه ی تحلیل
مشارکت فرهنگی		۰/۰۲۶	تفاوت معناداری به نفع شهروندان زن با مدرک تحصیلی بالاتر
مشارکت اجتماعی		۰/۰۱۹	تفاوت معنادار به نفع شهروندان زن با مدرک تحصیلی بالاتر

جدول ۱۱، مقایسه ی میزان مشارکت شهروندان زن خراسان شمالی بر حسب میزان تحصیلات

نتایج محاسبات آمار استنباطی در این جدول (جدول ۱۱) نشان می دهد بین ابعاد رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی بر حسب متغیر پژوهشی میزان تحصیلات آنان تفاوت معناداری به نفع شهروندان زن با مدرک تحصیلی بالاتر دیده می شود. نتایج پژوهش هم چنین نشان می دهند که بین رفتارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی شهروندان زن بر حسب

متغیر میزان تحصیلات آنان در سه گروه بی سواد یا در حد خواندن و نوشتن، زیر دیپلم یا دیپلم و بالاتر از دیپلم، تفاوت معناداری وجود دارد. این تفاوت به نفع شهروندان زن با مدرک تحصیلی بالاتر می باشد.

یافته های این پژوهش با نتایج مطالعه ی میدانی عفتی؛ ۱۳۷۱، علویان؛ ۱۳۷۵، آلموند و پاول؛ ۱۳۸۰، جمعه پور و خاکساری؛ ۱۳۸۸، برتون؛ ۱۹۹۷، هلی؛ ۱۹۹۷، آلسون و کرامول (به نقل از آبوت و والاس: ۱۳۸۰) مطابقت می نماید.

در جدول زیر (جدول ۱۲) توصیف استنباطی یافته های پژوهش بین فراوانی رفتارهای فرهنگی و سطح مشارکت فرهنگی و رفتارهای اجتماعی و سطح مشارکت اجتماعی شهروندان زن خراسان شمالی بر حسب متغیر پژوهشی شغل از طریق محاسبه ی آنالیز واریانس ارائه شده است.

نتیجه ی تحلیل	مقدار sig	آماره استنباطی موضوع مشارکت
در پنج گروه شغلی، تفاوت معناداری وجود ندارد	۰/۴۲۳	مشارکت فرهنگی
در پنج گروه شغلی، تفاوت معناداری وجود ندارد	۰/۷۴۰	مشارکت اجتماعی

جدول ۱۲، مقایسه ی میزان مشارکت شهروندان زن خراسان شمالی بر حسب شغل

نتایج محاسبات آماره های استنباطی در این جدول (جدول ۱۷) نشان می دهد بین ابعاد رفتارهای فرهنگی و مشارکت فرهنگی بر حسب متغیر پژوهشی شغل و کار اصلی آنان در پنج گروه شغلی، تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج پژوهش هم چنین نشان می دهند که بین رفتارهای اجتماعی. و مشارکت اجتماعی شهروندان زن بر حسب متغیر شغل و کار اصلی آنان در سه گروه (شاغل، در حال تحصیل، خانه دار یا بازنشسته)، تفاوت معناداری وجود دارد.

یافته های این پژوهش با نتایج مطالعه ی میدانی عفتی؛ ۱۳۷۱، علویان؛ ۱۳۷۵، کردی؛ ۱۳۷۹، الموند و پاول؛ ۱۳۸۰، یزدان پناه؛ ۱۳۸۶، نوروزی و بختیاری؛ ۱۳۸۸؛ جمعه پور و خاکساری؛ ۱۳۸۸، آوریده؛ ۱۳۸۹، هیلز؛ ۱۹۹۹، هلی؛ ۱۹۹۷؛ آلسون و کرامول (به نقل از آبوت و والاس: ۱۳۸۰) که شاغل بودن تاثیر زیادی را بر میزان نگرش آنان نسبت به مشارکت اجتماعی دارد، مطابقت دارد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

دنیای هزاره سوم، عرصه توسعه و تعالی همه جانبه ی جامعه از طریق مشارکت فعال و موثر همه شهروندان در فعالیت های مختلف فرهنگی و اجتماعی می باشد. اگر مشارکت در امور اجتماعی و فرهنگی را به معنی حضور آگاهانه در امور جامعه و دخالت هدفمند در مسائل مختلف فرهنگی، اجتماعی و.. بدانیم، بدین نتیجه می رسیم که مشارکت، حقی است برای همه ی مردم. در این میان توجه به مشارکت شهروندان زن در عرصه های گوناگون به ویژه در استان ها و شهرهای کم برخوردار، علاوه بر آنکه سبب تغییر نگرش آنان نسبت به خود، جایگاه و حضور موثرشان در جامعه می گردد، سبب بکارگیری و استفاده نیمی از ظرفیت جمعیتی و در نتیجه رشد و توسعه همه جانبه استان می گردد. لذا جهت تحقق این امر، مقتضی است به اتخاذ تدابیر هوشمندانه و هدف قرار دادن راهبردهای اصلاح گرایانه در خصوص توجه و تقویت این سرمایه های عظیم اقدام نمود. همانطور که در یافته های تحقیق قابل مشاهده است، زنان با تحصیلات بالا، حضور و مشارکت بیشتری در جامعه داشتند، بنابراین متغیر تحصیلات، نقشی اساسی بر میزان مشارکت زنان دارد که باید در راستای مبارزه با کم سواد و بالا بردن سطح دانش و بیش زنان برنامه ریزی های جدی در سطح استان صورت گیرد.

با توجه به اینکه شهروندان زن بسیاری از شبکه های مجازی و برنامه های تلویزیونی استفاده می کردند لذا ضروری است از این ظرفیت در جهت انعکاس هر چه بیشتر و موثرتر خدمات فرهنگی و اجتماعی زنان شهروند بعنوان نمونه های عینی به کلیه آحاد جامعه و توسعه فراگیر فعالیت های فرهنگی و اجتماعی زنان در اقصا نقاط استان بویژه در مناطق با ضریب محرومیت بالاتر استفاده گردد. استفاده از فرصت مراسمات فامیلی و ایجاد انگیزش و تشویق زنان به تشکیل گروه و انجام امور خیریه و شرکت در فعالیت های جمعی و عام المنفعه. پرهیز از تمرکزگرایی و توزیع عادلانه منابع و امکانات مختلف آموزشی... تقویت روحیه خودباوری و ترویج فرهنگ مشارکت در بین شهروندان زن اقوام مختلف آموزش اقتصادی به زنان، ارائه تسهیلات و توانمندسازی مالی آنان و برنامه ریزی و زمینه سازی جهت مشارکت دختران جوان در زمینه های مختلف با توجه به استعداد و علاقمندی آنان.

منابع

- ۱- قرآن کریم
- ۲- آبوت، پاملا و کلر والاس. (۱۳۸۰). جامعه شناسی زنان. ترجمه منیژه نجم عراقی. چاپ اول. تهران: نشرنی.
- ۳- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۷۶)، فرهنگ جامعه شناسی، ترجمه حسن پویان، تهران: نشر سو.
- ۴- آلموند، گابریل و پاول، جی (۱۳۸۰)، مشارکت و حضور شهروندان، ترجمه علیرضا طیب، اطلاعات سیاسی- اقتصادی. ش ۱۶۳-۱۶۴. تهران.
- ۵- آوریده، سولماز و محمود علمی (۱۳۸۹)، بررسی عوامل موثر بر مشارکت اجتماعی و فرهنگی دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور رشت، فصلنامه زن و مطالعات خانواده تبریز، ش ۹.

- ۶- ازکیا مصطفی و غلامرضا غفاری (۱۳۸۰). «بررسی رابطه اعتماد و مشارکت اجتماعی در نواحی روستایی شهر کاشان»، شماره ۱۷، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران: شماره ۱۷.
- ۷- بابایی، محبوبه (۱۳۷۶)، تحولات فرآیند مشارکت زنان روستایی در گذر به جامعه صنعتی (گردهمایی زنان، مشارکت و کشاورزی)، تهران: موسسه پژوهش های برنامه ریزی و اقتصاد.
- ۸- باقری بنجار، عبدالرضا و ماریا رحیمی (۱۳۹۱)، بررسی رابطه میزان احساس تعلق اجتماعی شهروندان با میزان مشارکت اجتماعی، فرهنگی و سیاسی آنان، فصلنامه مطالعات جامعه شناختی شهری، سال دوم، ش ۲.
- ۹- بیرو، آلن (۱۳۷۰)، فرهنگ علوم اجتماعی، باقر ساروخانی، تهران: نشر کیهان.
- ۱۰- جر، خلیل (۱۳۹۳)، فرهنگ لاروس، ترجمه سید حمید طبیبیان، تهران: نشر امیرکبیر.
- ۱۱- توسلی، غلامعباس (۱۳۸۲)، مشارکت اجتماعی در شرایط آنومی ک. تهران: موسسه چاپ و انتشارات تهران.
- ۱۲- جلالی کندی، لیلیا (۱۳۷۹) مشارکت اجتماعی زنان از دیدگاه قرآن و حدیث. پایان نامه دکتری الهیات و معارف اسلامی. دانشگاه تربیت مدرس.
- ۱۳- جمعه پور، محمود و علی خاکساری (۱۳۸۸)، شناسایی و تعیین شاخص های مشارکت جوانان در فعالیت های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال دوم، ش ۲.
- ۱۴- حاجیانی، ابراهیم (۱۳۸۰)، مسأله وحدت ملی و الگوی سیاست قومی در ایران، نامه انجمن جامعه شناسی ایران، ویژه نامه دومین همایش مسایل اجتماعی ایران. ش ۳.
- ۱۵- دری نوگرایی، حسین. (۱۳۶۹). مشارکت در فعالیت های اقتصادی-تحلیل بر مفاهیم و روش ها. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده اقتصاد، دانشگاه امام صادق تهران.
- ۱۶- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۷۹). لغت نامه دهخدا، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۷- ساروخانی، باقر. (۱۳۷۰). دایره المعارف علوم اجتماعی. تهران: موسسه کیهان.
- ۱۸- علویان، هادی (۱۳۷۵)، بررسی میزان مشارکت و برخی از عوامل موثر بر آن در شهر زنجان، پژوهش میدانی، شوراهای پژوهشی ادارات کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان.
- ۱۹- عفتی، محمد (۱۳۷۱)، بررسی عوامل موثر در مشارکت روستائیان در طرح های توسعه روستایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
- ۲۰- عقیلی، سیدوحید و حمدال باستی (۱۳۸۹)، موانع مشارکت اجتماعی و راه های تقویت آن در رادیو، فصلنامه پژوهش های ارتباطی، سال ۱۷، ش ۴.
- ۲۱- عمید، سید حسن. (۱۳۷۹). فرهنگ عمید، تهران: انتشارات امیر کبیر.
- ۲۲- فولادیان، مجید و احمد رضانی فرخند (۱۳۸۷)، نظریه ها و پارادایم های مشارکت در جامعه شناسی، مشهد: نشر سخن گستر.
- ۲۳- قندهاری، پردیس. (۱۳۸۲). زن و قدرت، تهران: معاونت پژوهشی پژوهشکده علوم انسانی.

- ۲۴- کردی، حسین (۱۳۷۹)، بررسی نگرش زنان به امر مشارکت اجتماعی در استان گلستان، شهرستان کردکوی، پژوهش میدانی: دانشگاه پیام نور گلستان. گرگان.
- ۲۵- معین، محمد. (۱۳۷۴). فرهنگ معین. تهران: انتشارات امیر کبیر.
- ۲۶- میرکزاده، علی اصغر و دیگران. (۱۳۸۹). واکاوی موانع مشارکت زنان روستایی در برنامه‌های آموزشی و ترویجی، روستا و توسعه. سال ۱۳. شماره ۲.
- ۲۷- ناصح علوان، عبدال (۱۳۷۳)، همکاری های اجتماعی در اسلام، ترجمه محمد صالح سعیدی، تهران: نشر احسان.
- ۲۸- نوروزی، فیض اله و مهناز بختیاری (۱۳۸۸)، مشارکت اجتماعی و عوامل اجتماعی موثر بر آن، فصلنامه راهبرد، سال ۱۸، ش ۵۳.
- ۲۹- یزدان پناه، لیلا (۱۳۸۶)، موانع مشارکت اجتماعی شهروندان تهرانی، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال هفتم، ش ۲۶.

منابع انگلیسی

- social Participation and Social Capital^{۱۹۹۷} .-Breton, Raymond^{۲۵-۲۳} . Introductory Lecture at the Second National Metropolis Conference, - November, Montreal, Quebec, Canada. Voluntary and Social Participation by People of ۱۹۹۷).-Helly, Denis.(immigrant.”Paper presented at the Second National Metropolis Conference, - November, Montreal, Quebec,Canada^{۲۵-۲۳} . the effects of discussion^{۱۹۹۹}), -Hills, Beverly and Mcleod, Jack et all).
- networks on participation in public frum, communication Research. phd, university of Washington. Crossing-(۲۰۰۴). Henderson,trang cultural participation borders:Vietnamese students in amerrican scienceclassroom, extracted from: <http://proquest.umi.com>
<https://www.amar.org.ir>.